

counseling, Psychotherapy”).

5. Galvinhill M. Self-esteem as a mediator between the quality of interpersonal relationships in the family and children's social acceptance by peers : dissertation – „Social psychology, Psychotherapy, Personality”/ Marcia Lea Galvinhill. – Ohio : University of Cincinnati, 2001. – 77 p.

М. Д. Зубалій

м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ТУРИСТСЬКИХ ПОХОДІВ МІСЦЯМИ СЛАВИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Анотація. У статті розкрито організацію і проведення туристських походів місцями слави українського народу з учнями допризовного віку.

Ключові слова: туристські походи, фізичне виховання, пошукова робота, учні допризовного віку.

Актуальність. Вивчення і аналіз колективних форм організації військово-патріотичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах з допризовною молоддю засвідчують, що серед них одними з найефективніших є туристські походи місцями бойової слави нашого народу. Найчастіше вони організовуються з допризовниками на початку і в кінці навчального року та під час канікул з метою активного відпочинку, зміцнення здоров'я, розвитку основних фізичних якостей, загартування характеру, закріплення нових знань, умінь і навичок з допризовної підготовки, фізичної культури, проведення в походах пошукової та суспільно корисної роботи. Саме ця робота найбільше сприяє військово-патріотичному вихованню та організації здорового способу життя допризовної молоді.

Під час проведення туристських походів місцями бойової слави українського народу допризовники знайомляться з різними явищами природи, умовами життя і побуту сільського й міського населення Української держави. Активний рух тією чи іншою місцевістю пішки, на лижах, човнах, велосипедах тощо, подолання природних і штучних перешкод, часто в складних умовах, виробляє в юнаків допризовного віку настирливість, силу волі, самостійність, дисциплінованість, наполегливість, розвиває й закріплює в них такі необхідні майбутнім воїнам якості, як ініціатива, взаємовиручка, колективізм, уміння спілкуватися зі старшими тощо. Ці людські якості допоможуть їм успішно служити в армії, досягти успіхів у майбутній професійній діяльності, стати відомими людьми Української держави, які докладуть своїх фізичних й інтелектуальних зусиль до того, щоб Україна ввійшла до числа найрозвинутіших країн світу.

Основна мета походів місцями бойової слави українського народу: збір і вивчення матеріалів про історію рідного краю; уточнення маршруту бойових дій військових частин, партизанських загонів, що вивчаються в загальноосвітніх школах; установлення місць розміщення їхніх командних пунктів; зв'язок з учасниками Великої Вітчизняної війни, ветеранами праці й запис їхніх спогадів; шефство над інвалідами війни і праці, сім'ями загиблих воїнів, надання їм посильної допомоги; утримання в належному вигляді

братських могил і місць захоронення загиблих у роки війни воїнів; пошук й увічнення імен загиблих за свободу і незалежність нашої держави воїнів; збір бойових реліквій для створення й організації роботи музеїв бойової слави, кімнат і куточків героїв, чиї імена носять загальноосвітні школи; створення літопису колективу школи тощо.

Учасниками походів місцями бойової слави українського народу в сучасних умовах є юнаки і дівчата, зокрема допризовна молодь, що вивчають бойові традиції нашого народу, беруть активну участь у пошуковій роботі, пропаганді й увічненні бойових подвигів відважних воїнів, продовжують героїчні традиції старших поколінь відмінним навчанням, наполегливим оволодінням основ майбутніх професій та підготовкою до військової служби в армії.

До походів також залучаються на окремих маршрутах учасники бойових дій, колишні військовослужбовці, діячі науки і культури, літератури і мистецтва, вчителі фізичної культури й викладачі предмета “Захист Вітчизни”, які беруть активну участь у військово-патріотичному вихованні допризовної молоді, допомагають їй оволодіти історичним досвідом героїчної боротьби українського народу за свою національну незалежність. Вони намагаються правдиво розповісти й показати учням допризовного віку місця бойових дій військових частин і підрозділів під час визволення населених пунктів від ворога.

Останніми роками роль туристських походів місцями бойової слави українського народу у військово-патріотичному вихованні допризовної молоді значно підвищилась. Це пов'язано насамперед з уведенням туризму в Державний стандарт освітньої галузі “Здоров'я і фізична культура”, навчальні програми “Захист Вітчизни”, “Основи здоров'я і фізична культура” для 5–9 класів, “Фізична культура” для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Ці туристські походи завчасно плануються й проводяться з учнями старших класів за спеціально розробленими маршрутами. Вони найчастіше проходять через місця з героїчним минулим нашої країни, подвигами українського народу в роки Великої Вітчизняної війни та боротьби за національну незалежність.

Метою багатоденних походів допризовників місцями бойової слави українського народу є:

- вивчення і пропаганда героїчних подвигів українського народу в роки Великої Вітчизняної війни та післявоєнний період;
- відвідання місць, пов'язаних з життям і військовою діяльністю видатних українських воєначальників;
- збір і вивчення матеріалів про економічний і соціальний розвиток рідного краю, бойові і трудові традиції земляків, сьгоднішні досягнення в будівництві незалежної Української держави;
- проведення зустрічей і бесід з активними учасниками і очевидцями героїчних подій, новаторами і передовиками виробництва, Героями Радянського Союзу, Героями України, запис спогадів учасників Великої Вітчизняної війни, створення фото-і фонотек про своїх земляків, чиє життя і діяльність є прикладом

для допризовної молоді;

- пошук місць дислокації військових частин і підрозділів, рубежів оборони, командних і спостережних пунктів, переправ через ріки, партизанських стоянок у роки Великої Вітчизняної війни;
- приведення до належного вигляду братських і безіменних могил, місць захоронення воїнів, посадка дерев, кущів, квітів, закладка алей пам'яті героїв на місцях їхніх бойових дій, пошук і увіковічнення імен полеглих за свободу і незалежність Української держави.

Як бачимо, можливостей для проведення того чи іншого виду суспільно корисної і військово-патріотичної роботи допризовної молоді на маршрутах туристських походів місцями бойової слави українського народу багато. Це засвідчують наведені вище доступні й популярні форми та напрями діяльності допризовної молоді. Проте не слід підходити до їх вибору для учнів того чи іншого класу формально, без урахування побажань більшості учасників туристських походів, їхньої спеціальної і загальнофізичної підготовки. Головне в цій діяльності допризовників – висока громадська активність, свідомо безкорислива пошукова робота, її патріотична спрямованість, бажання кожного зробити свій посильний внесок у те, що створено руками нашого народу, в загальну справу розбудови незалежної Української держави у сучасний період.

Висновки. Таким чином, туристські походи місцями бойової слави українського народу, основані на добровільності, ініціативі й самодіяльності допризовників, за їх правильної педагогічної спрямованості позитивно впливають на розвиток у них патріотичних почуттів і переконань, сприяють військово-патріотичному вихованню й підготовці юнаків до військової служби у Збройних Силах України. Тому в усіх загальноосвітніх школах туристські походи потребують пильної уваги педагогів щодо їх організації і проведення й дотримання організаторами необхідних педагогічних умов. Найважливішими з них є такі: туристські походи місцями бойової слави українського народу сприяють військово-патріотичному вихованню допризовної молоді тоді, коли вони організовуються завчасно, старт і фініш яких проводиться святково, за участі представників громадськості, ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці й не від випадку до випадку, а регулярно і своєчасно для даного учнівського колективу; туристські походи місцями бойової слави сприяють формуванню в допризовників патріотичних почуттів і переконань за умов, якщо вони проводяться не як окремі військово-патріотичні заходи класу, загальноосвітньої школи, а спільно з іншими сучасними формами військово-патріотичного виховання молоді, що готується до військової служби в Збройних Силах України.

Література

1. Зубалій М.Д. Форми військово-патріотичне виховання допризовної молоді / М.Д. Зубалій. – К., 2010. – 272 с.
2. Зубалій М.Д. Пішохідний і лижний туризм / М.Д. Зубалій, В.С. Петровський. – К. : Здоров'я, 1984. – 128 с.
3. Зубалій М.Д. Пішохідний туризм / М.Д. Зубалій. – К. : Здоров'я, 1977. – 88 с.